

Lietuvos dvasininkai – žydų gelbėtojai

„Vieni dalina, ką turi savo, ir darosi turtin-
gesni, kiti gi plėšia ne savo, ir jie visuomet
neturte“.

Patarlių knyga,
Senasis Testamentas (*Pat 11,24*)

Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Gelbėtojų skyriaus archyve sudarytas daugiau kaip 2700 asmenų, Lietuvos teritorijoje gelbėjusių žydus, vardinis sąrašas*. Jame visos žinios, surinktos iš įvairių šaltinių apie žmones, kuriuos mes vadiname gelbėtojais. Tai yra informacija ilgalaikiui tiriamajam darbui. Laikas čia mūsų priešas: po šitiek metų labai sunku nustatyti vardus, pavardes, patikrinti gelbėjimo situaciją, sužinoti, koks gelbėtojų ir išgelbėtųjų likimas.

Šiame sąrašė – 159 dvasininkai. Čia taip pat laukia ilgas ir kruopštus darbas. Stengėmės surinkti kuo daugiau žinių, kol dar mūsų miesteliuose ir kaimuose galima rasti ir pakalbinti tų įvykių liudytojus.

Čia neminimos Kauno ir Telšių kunigų seminarijos, Šilalės, Vilniaus ir Kretingos vienuolynai – tai kito išsamaus straipsnio tema.

Daug kas skaitydami sąrašą gali nesuprasti frazės „padėjo gelbėti“. Tai reiškia, kad dvasininkai klebonijoje ar vienuolyne žydų neslėpė, bet jų patariamai ir palaiminti tai darė papijiečiai. Be to, jie aprūpindavo žydus fiktyviais gimimo metrikais ar krikšto pažymomis, rūpinosi materialine parama ar medikamentais. Už tai kunigai dažnai buvo įkalinami, siunčiami į koncentracijos stovyklas, nužudomi, daugelio likimas iki šiol nežinomas. Tai kun. J. Čepėnas, K. Dobrovolskis, D. Dundulis, K. Prial-

gauskis, K. Puleikis, L. Puzonas, vyskupai V. Borisevičius, P. Ramanauskas, M. Reinys ir daug kitų.

Net ir iš šio nedidelio sąrašo matyti, kaip sunku būdavo išsaugoti žmogaus gyvybę, kaip dažnai jis buvo keliamas iš vienos vietos į kitą. Štai keletas pavyzdžių: Esterą Elinaitę gelbėjo kunigai Teofilis Matulionis, Liudas Puzonas, vienuolė Rozalija Rimšaitė; Jokūbą Žirnauską – kunigai Matas Cijūnaitis, Juozas Stakauskas, vienuolė Marija Mikulska; Goldą Perienę su sūnumi – kun. Jonas Borevičius ir vienuolyno patarnautojas Bronius Gotautas.

Bendrame sąrašė sekdamas vieno išgelbėtojo kelią suskaičiuoji 20 ir daugiau gelbėtojų.

Visi šie šviesūs žmonės apie savo gelbėjimo darbus retai užsimindavo. Štai ką apie savo išgelbėtoją kun. Bronių Paukštį rašė Rachilė Rosencveigaitė: „Brangus Tėve. Leiskite Jus taip vadinti, nes ar ne Jūs su manimi pasielgėte kaip tėvas? Kai aš tokia nelaiminga po daugel pergyvenimų pas Jus atėjau, argi manęs nepriglaudėte? Iš manęs nieko nereikalavote ir neklausinėjote. Jums buvo viskas suprantama. Jūs man tik pasakėte, kad pasilikčiau pas Jus, nusiraminačiau ir kurį laiką pabūčiau...“

Liūdniausia, kad po vieną išėina žmonės, padėję atlikti šį darbą.

Nebėra gelbėtojo kun. Jono Žemaičio, kuris visada dosniai dalijosi savo turtingais atsiminimais.

Nebėra seno mielo išgelbėto Leibos Lipšico, viską žinojusio apie Šiaulius, Kelmę, Kretingą ir kitus aplinkinius miestelius.

Apie daug ką nespėta paklausti...

* Sąrašas sudarytas remiantis Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Gelbėtojų skyriaus archyvu. Šaltiniai, kuriais remiantys pateikti šie duomenys, skyriuje žinomi.

LR Prezidentas Valdas Adamkus ir kun. Jonas Žemaitis apdovanojimo įteikimo ceremonijoje minint žydų genocido aukų – Holokausto dieną. Vilnius, 1999 m. balandžio 19 d.

ANDZIULIS PIJUS, kunigas, MIC.

Telšių aps., Žemaičių Kalvarija. Vienuolyno rūsyje slėpė 17 žydų (vardai ir pavardės tikslinami), požemiuose jie išbuvo trejus metus. Už žydų slėpimą kunigas buvo suimtas, kalintas Lukiškių kalėjime, vėliau išsiųstas į Sibirą, tačiau vieno iš išgelbėtų žydų pastangomis išlaipintas iš traukinio ir grąžintas į Vilnių.

ARLAUSKAS KLEMENSAS, vikaras.

Mažeikių aps., Viešniai. Viešai protestavo prieš žydų naikinimą.

AUŠBIKAVIČIUS STASYS, kunigas.

Tauragės aps., Kaltinėnai. Rinko parapijiečių parašus, kuriais remiantis Šifrai Grodnikaitei buvo išduoti fiktyvūs dokumentai Gražinos Griovelytės vardu.

BABULEVIČ PAVEL, kunigas.

Vilniaus aps., Načia. Teikė pagalbą žydams (vardai ir pavardės tikslinami).

BEINORIS JONAS, kunigas.

Tauragė. Klebonijoje slapstė žydus (vardai ir pavardės tikslinami).

BEINORIS VINCENTAS, kunigas.

Panevėžio aps., Subačius. Klebonijoje slapstė žydus (vardai ir pavardės tikslinami).

BENEVIČIUS (vardas tikslinamas), kunigas.

Šiauliai. Surado prieglobstį Sofijos Jasaitienės namuose inžinieriaus-architekto žmonai ir jos šešerių metų sūnui (pavardės ir vardai tikslinami).

BYLA VINCAS, klebonas.

Šiauliai. Klebonijoje, kurios vienoje pusėje buvo apsistoję vokiečiai, paslėpė Poliną Tokerienę. Pats ieškojo jai saugesnės vietos ir radęs apgyvendino moterį pas kleboną A. Kleibą Kužiuose. (JV) (ŽGK)*

BOGUŠAS JOSEFAS, kunigas.

Šiaulių aps., Radviliškis. Slėpė Šifrą Grodnikaite.

BOREVIČIUS JONAS, kunigas, SJ.

Šiauliai. Gelbėjo Goldą Perienę su sūnumi Amosu.

BORISEVIČIUS VINCENTAS, vyskupas.

Telšiai. Po to, kai Telšiuose buvo sunaikintas žydų getas, vyskupas priglaudė ir slėpė pabėgusias žydes moteris. Rėmė žydus, kurie slėpėsi kaimuose ir pas kai kuriuos Telšių apskrities parapijų kunigus. 1944 m. liepos mėn. padėjo iš Telšių kalėjimo išlaisvinti ketverių metų amžiaus Blataitę (vardas tikslinamas) ir taip ją išgelbėjo nuo mirties. Pats vyskupas V. Borisevičius 1946 m. buvo sušaudytas.

BORKOVSKA ANNA, vienuolė.

Vilniaus aps. Pavilnio dominikonų vienuolynė slapstėsi septyniolika žydų – „Hašomer Ha-cair“ (sionistinio jaunimo organizacija) atstovų. Nuo 1941 m. liepos iki 1942 m. sausio, kai jie persikraustė į getą, vienuolynas jiems buvo ne tik slėptuvė, bet ir slaptų susitikimų vieta, pasipriešinimo organizacijos štabas. Tarp besislapsčiusių buvo Aba ir Michelis Koverniai, jų motina, Arje Vilner ir kt.

BROKAITĖ (BROKAITYTĖ) ONA, vienuolė. Kaunas. Padėjo žydams (pavardės ir vardai tikslinami).

BUMŠA BRONISLAVAS, kunigas.

Biržų aps., Gružiai. Gelbėjo L. Govšovičių, vaikiną Vladą (pavardė ir vardas tikslinami), P. Naumavičių. B. Bumšai padedant, L. Govšovičiui buvo išrūpinti fiktyvūs dokumentai.

CHOMSKI LEOPOLD, kunigas.

Vilniaus aps. Gelbėjo E. Kantoravičienę ir jos motiną (vardas ir pavardė tikslinami). Kilus pavojui jos surado prieglobstį pas kunigą Juozą Stakauską Vilniaus valstybinio archyvo patalpose.

CHRUSCIEL HIPOLIT, kunigas.

Trakų aps., Varnėnai. Slėpė žydus (vardai ir pavardės tikslinami).

CIBULSKIS FRANTIŠEKAS, kunigas.

Trakų aps., Kaišiadorys. Kilus pavojui iš savo klebonijos išvežė ir paslėpė pas ūkininkus J. ir A. Subačius Plaskūnų kaime Nechamą Zaginą ir jos vyresnę seserį (pavardė ir vardas tikslinami).

CIJŪNAITIS MATAS, kanauninkas.

Trakų aps., Žasliai. Slėpė gyd. Rivą Trapidienę, jos sūnų Leibą ir Jokūbą Žirnauską.

ČEPĖNAS JUOZAPAS, kunigas.

Utenos aps., Anykščiai. Pasirašė memorandumą prieš žydų žudynes, už tai buvo uždarytas į Kauno sunkiųjų darbų kalėjimą.

* JV – Izraelyje specialiu Kneseto nutarimu įkurtas Jad va Sem Holokausto ir didvyriškumo atminimo institutas. Jis siekia trijų tikslų – įamžinti, tirti ir auklėti. Institute peržiūrimi išgelbėtų žydų pristatyti dokumentai, gelbėtojams suteikiamas Pasaulio Tautų Teisuolio vardas, jie apdovanojami Atminimo medaliu ir garbės raštu, jų garbei Teisuolių alėjoje pasodinamas medis. Šis garbingas vardas Lietuvoje suteiktas 513 asmenų, iš jų – 14 kunigų.

ŽGK – Žūvančiųjų gelbėjimo kryžius. Lietuvos Prezidentas grupę gelbėtojų pirmą kartą juo apdovanojo 1992 m. rugsėjo 23 d. Šiuo medaliu apdovanota 540 asmenų, gyvenančių Lietuvoje, Lenkijoje, Latvijoje, JAV, Kanadoje ir net Australijoje. Visi jie karo metu gyveno ir gelbėjo žmones Lietuvoje. Šis medalis įteiktas 10 kunigų ir vienuolių.

ČĖSNA STASYS, kunigas.

Marijampolės aps., Sasnava. Žydei iš Marijampolės (vardas ir pavardė tikslinami) išrašė fiktyvius dokumentus.

ČIBIRAS CHRISTOFORAS, kunigas.

Trakų aps., Tamošavas. Vaikų prieglaudoje slėpė penkias žydaites (vardai ir pavardės tikslinami).

DAMBRAUSKAS VENCESLAVAS, kunigas.

Telšių aps., Alsėdžiai. Padėjo žydams (vardai ir pavardės tikslinami).

DOBROVOLSKIS ALGIRDAS MYKOLAS, kunigas.

Kėdainių aps., Dotnuva. Talkino gelbėtojui, vienuolyno patarnautojui Broniui Gotautui, išrūpindavo žydams fiktyvius dokumentus. (ŽGK)

DOBROVOLSKIS KAZIMIERAS, kunigas.

Vilkaviškio aps., Kudirkos Naumiestis. Klebonijoje slėpė Iciką Grosmaną, padėjo dantų gyd. Bertai Braun. Gestapui susekus kunigas, I. Grosmanas ir B. Braun buvo suimti ir išvežti. Kunigui K. Dobrovolskiui pavyko išsigelbėti, o suimtų žydų likimas nežinomas.

DOGELIS PAULIUS, kunigas.

Kaunas. Globojo gyd. Zyvą (vardas tikslinamas).

DUNDULIS DOMINYKAS, kunigas.

Tauragės aps., Vainutas. Krikštijo žydų vaikus, išrūpindavo jiems fiktyvius dokumentus. Padėjo savo seseriai Julijai Juozokienei, kuri savo namuose taip pat slėpė žydus. Už pagalbą žydams kunigas buvo suimtas.

DVARANAUSKAS VINCENTAS, kunigas, MIC.

Vilnius. Slėpė keturis vaikus (vardai ir pavardės tikslinami), kuriems buvo išrūpinti fiktyvūs dokumentai.

DZEGORAITIS PETRAS, kunigas.

Šiauliai. Gelbėjo žydus, parūpindavo fiktyvius dokumentus, krikštijo žydų vaikus (vardai ir pavardės tikslinami).

EREMINAS FELIKSAS, kunigas.

Panevėžio aps., Subačius. Slėpė Reginą Rozenbergaitę.

FULSTAS KAROLIS, kunigas, SJ.

Kaunas. Slėpė ir globojo kelis žydus (vardai ir pavardės tikslinami).

GAIŽUTIS BRONISLAVAS, kunigas.

Raseinių aps., Lyduvėnai. Parūpino fiktyvius dokumentus Rozalijai Šmulkytei (Šmulkės Samuilo dukrai?)

GALVYDIS STEPONAS, kunigas.

Biržų aps., Vabalninkas. Gelbėjo Feigę Jofaitę, ją pakrikštijo ir išsiuntė pas Oną ir Kazimierą Baltuškas į Kunigiškių kaimą prie Svėdasų. F. Jofaitė liko gyva, po karo ištekėjo už lietuvio Juozo Gudonio ir gyveno Utenoje.

GAROSEK VITOLD, kunigas.

Vilniaus aps., Kudžiūnai. Žuvo gelbėdamas žydus (vardai ir pavardės tikslinami).

GARŠKA JUOZAPAS, kunigas.

Panevėžio aps., Gelažiai. Slėpė du pakrikštytus žydus Juozapą ir Emiliją (vardai ir pavardės tikslinami) ir Rožą Rozenbergaitę iš Subačiaus.

GASIŪNAS JUOZAPAS, kunigas.

Telšių aps., Varniai. Slėpė Chają Rožę Šeraiteę-Goldšteiniene, Heigę Kacaitę-Sabaliauskiene. (JV) (ŽGK)

GDOVSKI ANDŽEJ, kunigas.

Vilnius. Slėpė poetą Hermaną Adlerį, parūpino fiktyvius dokumentus Luisai Emaitisaitei.

GOBIS ANTANAS, kunigas.

Panevėžys. Išgelbėjo J. Zakšteinaitę-Vainberg. (JV)

GOTAUTAS BRONIUS, vienuolyno patarnautojas.

Kaunas. Parūpino fiktyvius dokumentus ir rado prieglobstį F. Gurvičienei, Goldai Perienei su sūnumi Amosu, Finkelbrandienei su sūnumi, Finkelbrandaitei, Vaksui, Vaksienei (vardai tikslinami), Lazariui Gutmanui. Po karo gyveno Vokietijoje, Saleziečių senelių prieglaudoje. (JV) (ŽGK)

GRAMZ BOLESLAV, kunigas.

Vilniaus aps., Idoliai. Žuvo gelbėdamas žydus (vardai ir pavardės tikslinami).

GROCHOVSKI KAZIMIEŽ, kunigas.

Vilniaus aps. Žuvo gelbėdamas žydus (vardai ir pavardės tikslinami).

GUSTAITIS PRANAS, kunigas.

Tauragė. Sušaudytas už pagalbą žydams (vardai ir pavardės tikslinami).

INKRATAS JUOZAS, kunigas.

Lazdijų aps., Šeštokai. Išgelbėjo Bertą ir Gutą Kaufmanaites. (JV) (ŽGK)

YLIUS ANTANAS, kunigas.

Marijampolės aps., Skardupiai. Slėpė Levitų šeimą (vardai tikslinami) iš Kybartų.

JAKAS POVILAS, kunigas.

Kaunas. Parūpino Sulamitai Gordonaitėi-Lyrovienei fiktyvius dokumentus Birutės Miknevičiūtės pavarde ir apgyvendino ją Šančiuose pas Zaksaitę (vardas tikslinamas). Vėliau parūpino mergaitei asmens liudijimą Aldonos Vaičiulytės pavarde ir įdarbino ją namų darbininke Elzės Miniotienės namuose Žaliakalnyje. Dar vėliau S. Gordonaitė slapstėsi Elenos Kutorgienės vasarnamyje prie Kauno, kur sulaukė karo pabaigos.

JALBŽYKOVSKI ROMUALD, arkivyskupas.

Vilnius. Viešai protestavo prieš žydų naikinimą.

JANČIAUSKAS ANTANAS, vikaras.

Kauno aps., Kalvarija. Padėjo žydams (vardai ir pavardės tikslinami) surasti prieglobstį parapijiečių ūkiuose.

JARDAUSKAS (vardas tikslinamas), kunigas.

Telšių aps., Žarėnai. Slėpė penkis Žagarės miestelio žydus (vardai ir pavardės tikslinami).

JARECKAS BRONIUS, kunigas.

Panevėžio aps., Naujamiestis. Pakrikštijo Meri Štenderaitę iš Kintų. Su fiktyviais dokumentais ji slapstėsi pas Agotą Kulikauskienę, vėliau pas V. Radzevičiūtę. Mergina išliko gyva.

JAUNIUS ALOYZAS, kunigas.

Kėdainių aps. Kelis kartus važinėjo į Kauno įstaigas ir rūpinosi, kad vokiečiai sušvelnintų baisią Lietuvos žydų padėtį.

JOKŪBAUSKAS LEONAS, kunigas.

Trakų aps., Vytautava. Slėpė apkrikštytą žydę Verutę (vardas ir pavardė tikslinami), vėliau ją perdavė Onuškio klebonui Nikodemui Švogžliui. Merginai buvo gautas fiktyvus pasas ir ji apgyvendinta šeimoje Vilniuje.

JOKŪBAUSKIS STANISLOVAS, prelatas.

Kaunas. Karo metais vadovavo kunigų seminarijai. Vilijampolės geto kalinys Jehuda Beilisas išnešdavo iš geto vaikus, kuriems prieglobstį surasdavo S. Jokūbauskis. J. Beilisui pabėgus iš geto, prelatas surado ir jam namus. (JV) (ŽGK)

JUŠKA ANTANAS, kunigas.

Utenos aps. Vadovavo Troškūnų ir Anykščių senelių namams. Slėpė Fanią Kaganaitę-Kentrienę, kuri turėjo fiktyvius dokumentus Terešės Šlengytės vardu. (ŽGK)

KAČERGIUS KLEMENSAS, kunigas.

Marijampolės aps., Kalvarija. Slėpdamas gyd.

Samuilą Sauchotą ir kitus, stiprino jų dvasią ir tikėjimą. Išvykdamas iš parapijos jis gelbėjamuosius perdavė kunigui Vladislovui Polonskiui.

KARALIUS PIJUS, kunigas.

Vilkaviškio aps., Lankeliškiai. Slėpė žydaitę Sarą (pavardė tikslinama).

KARDAUSKAS JONAS, klebonas.

Vilkaviškis. Globojo dvi mažametes žydaites (vardai ir pavardės tikslinami), kurias vėliau išsiuntė į savo tėviškę Šakių aps., Griškabūdžio vlsč.

KARECKAS ZENONAS, kunigas.

Panevėžio aps., Kupiškio vlsč. Padėjo iš Vilniaus geto pabėgusiai Mirai Burde ir dešimtmetei Irmui Degon. Jos liko gyvos, po karo išvyko į Izraelį.

KAROSAS MYKOLAS, prelatas.

Šiaulių aps., Šeduva. Apkrikštijo tris žydų šeimas, manydamas, kad taip jos bus išgelbėtos. Tai buvo Mozė Paturskis, jo žmona Rachilė, Stanislovas Nolis, Salomėja Gocaitė-Nolienė, jų vaikai Simonas ir Boleslovas, Jokūbas Kuperis, jo žmona Zofija, vaikai Nikodemas, Regina ir Joana. Deja, po trijų savaičių apkrikštyti žydai buvo sušaudyti. Pabėgo tik S. Nolienė, kurią prelatas M. Karosas paslėpė bažnyčios rūsyje. Vėliau ji buvo paslėpta Šnikonių kaime, ten ir sulaukė karo pabaigos. Taip pat gelbėjo Geršoną Kirpičniką iš Šiaulių.

KAUŠYLA JONAS, kunigas.

Alytaus aps., Pivašiūnai. Padėjo gelbėti žydus (vardai ir pavardės tikslinami).

KAVALIAUSKAS KAZYS, kunigas.

Mažeikių aps., Žagarė. Padėjo Merai Šneiderytei-Marijonai Tiesnesienei gauti fiktyvius dokumentus. (ŽGK)

KĖDAINIŲ cerkvės popas (vardas ir pavardė tikslinami).

Išrūpino fiktyvius dokumentus iš Šiaulių geto pabėgusiam dvylikamečiui Georgijui Petrovui. Jis buvo išvežtas į Daugpilį pas gimines.

KIRLYS MATAS, kanauninkas.

Panevėžio aps., Vabalninkas. Pakrikštijo du žydus Juozapą ir Emiliją (vardai ir pavardės tikslinami) ir nusiuntė juos pas kunigą Juozapą Garšką į Gelažius.

KLEIBA ADOLFAS, klebonas.

Šiaulių aps., Kužiai. Gelbėjo Poliną Tokerienę, išrašė Lėjai Mentaitei-Šneiderienei fiktyvius dokumentus Lionginos Teodoros Adomaitytės pavarde.

KRETOVIČ JAN, kunigas.

Vilnius. Gelbėjo žydus (vardai ir pavardės tikslinami).

KRIKŠČIŪNAS JONAS, kunigas.

Biržų aps., Pasvalys. Gelbėjo L. Govšovičių. Kilus pavojui jis buvo perduotas kunigui B. Bumšai, čia sulaukė karo pabaigos.

KRIKŠTOLAITIS JONAS, kunigas.

Vilkaviškio aps., Keturvalakiai. Padėjo Levitų šeimai iš Kybartų (vardai tikslinami) pasislėpti pas ūkininką Senkų Vidgirių kaime. Vienas iš Levitų šeimos turėjo fiktyvius dokumentus Albino Levinskio vardu.

KRUŠA ANTONIJUS, kunigas.

Telšiai. Slėpė mažametį berniuką žydą (vardas ir pavardė tikslinami).

KULAK KAZIMIEŽ, kunigas.

Trakų aps., Lentvaris. Gelbėjo žydus (vardai ir pavardės tikslinami).

LAPĖ ALFONSAS, kunigas.

Kaunas, Šančiai. Iš Šiaulių geto išneštą mer-

gaitę Chaną (pavardė tikslinama) Šiauliuose ir Mažeikių apskrityje išgelbėjo kelios šeimos, kurioms talkino kunigas, išrūpinęs mergaitei fiktyvius dokumentus.

LAPIS JUSTINAS, kunigas.

Šiauliai. Išvestus iš geto mažus vaikus kunigas pakrikštydavo ir atiduodavo į prieglaudą ar vaikų ligoninę, kurios vedėja dirbo gyd. Jantina Luinienė.

LATVIS JONAS, klebonas.

Telšių aps., Kvėdarna. Slėpė šešerių metų amžiaus mergaitę (vardas ir pavardė tikslinami).

LAURENČIKAS JOSIFAS, klebonas.

Zarasų aps., Dusetos. Surasdavo žydams prieglobstį parapijiečių ūkiuose.

LEONAS PRANCIŠKUS, kunigas.

Kauno aps., Garliava. Gelbėjo Eleną Bermanaitę.

LYDNUGARIS PETRAS, kunigas.

Telšių aps., Plungė. Gelbėjo Kamą Ginką, Olgą Gurvičiūtę, Ziną Melamedienę, Goldšteinienę ir Bliumentalienę (vardai tikslinami).

LIPNIŪNAS ALFONSAS, kunigas.

Viešai smerkė žydų naikinimą, už tai buvo uždarytas Štuthofo koncentracijos stovykloje; ten ir mirė.

LIUBIANEC KAROL, kunigas.

Žuvo gelbėdamas žydus.

LIUBŠYS JUOZAPAS, kunigas.

Biržų aps., Joniškėlis. Slėpė Pasvalio gimnazijos mokinę Zlotaitę (vardas tikslinamas), ap rūpintą fiktyviais dokumentais. Slėpė gyd. Lichtenšteino šeimą (vardai tikslinami).

LIŪKAS RAPOLAS, kunigas.

Marijampolės aps. Slėpė Isaką Šakovą ir Miriam Šakovaitę iš Prienų.

LIUTKEVIČIUS JUOZAPAS, kunigas.

Alytaus aps., Seirijai. Slėpė klebonijoje Milavicką (vardas tikslinamas) iš Prienų.

MACIJASKAS POLIKARPAS, kunigas.

Raseinių aps., Kolainiai. Gelbėjo Basią Braudienę iš Kelmės, keturias moteris (vardai ir pavardės tikslinami), pabėgusias iš Šiaulių geto. Jos buvo aprenktos vienuolių drabužiais.

MARTINKUS VACLOVAS, kunigas.

Mažeikių aps., Židikai. Padėjo išgelbėti dviejų mėnesių amžiaus adv. Jankelio Michnickio ir gyd. Nechamos Gurvičiūtės sūnų. Jis buvo apkrikštytas ir įvaikintas Marijos ir Jeronimo Bukontų šeimoje. Berniuko tėvai žuvo, įtėvis mirė Sibire. (JV) (ŽGK)

MATULIONIS TEOFILIS, kunigas.

Trakų aps., Kaišiadorys. Padėjo gelbėti Esterą Elinaitę.

MICKUS (vardas tikslinamas), kunigas.

Mažeikių aps. Išgelbėjo Dorą Feidelmanaitę ir Mirą Kaganovič.

MIELEŠKA VINCENTAS, kunigas.

Kaunas. Už žydų gelbėjimą buvo suimtas ir kalinamas.

MIKOLOJŪNAS PAULIUS, kunigas.

Panevėžio aps., Subačius. Dalyvavo gelbstint E. Jakobsonaitę ir Rožą Rozenbergaitę.

MIKULSKA MARIJA, vienuolė.

Vilnius. Padėjo kunigui Juozui Stakauskui išgelbėti dvylika žmonių, juos slėpė valstybinio archyvo patalpose. Tarp išgelbėtųjų buvo gyd. A. Libo su žmona Vera, Grigorijus ir Lėja Jašunskiai, dešimtmetis berniukas Samuelis Bakas su motina, J. Jaffe su žmona Sofija ir seserimi Fira, Mirjam Rolnikaitė, E. Kantoravičienė, Jokūbas Žirnauskas. Visi išliko gyvi. (ŽGK)

MILKOVSKI STANISLAV, kunigas.
Vilniaus aps. Slėpė žydus ir surasdavo jiems prieglobstį.

MIRONAS VLADISLOVAS, kunigas.
Trakų aps., Daugai. Padėjo gelbėti gyd. Abelį Gabajų. Jie buvo seni pažįstami, gydytojas prieš karą gydė kunigą.

MITKA KAZIMIERAS, kunigas.
Švenčionių aps., Pabradė. Aprūpindavo žydus fiktyviais dokumentais, rasdavo prieglobstį.

MOCKUS KAZIMIERAS, kunigas.
Šiauliai. Slėpė iš geto pabėgusias Mirą Gapanovič ir Dorą Fendelman. Jos sulaukė karo pabaigos.

MONTVILAITĖ ELENA, vienuolė.
Kaunas. Apuolės vaikų namuose slėpė iš kolonos pabėgusią Elenytę (vardas ir pavardė tikslinami), Sarą Olšvangaitę. Iš geto į prieglaudą daug vaikų atnešdavo Bronius Gotautas. Juos slėpė, kol jiems buvo gaunami fiktyvūs gimimo metrikai ir randami globėjai. (ŽGK)

MORKŪNAS SIMONAS, kunigas.
Kaunas. Padėjo gyd. Benjaminui Zacharinui, globojo brolius Grinbergus (vardai tikslinami).

MOZŪRAS KAZIMIERAS, kunigas.
Biržų aps., Pumpėnai. Padėjo rasti žydams prieglobstį parapijos ūkininkų namuose.

NEMICKIJ PIOTR, kunigas.
Vilniaus aps. Išdavė Zlatai Ružanskajai fiktyvius dokumentus Elenos Vyšnevskos vardu. Ji slapstėsi pas girininką Stanislavą Vyšnevskį, išliko gyva.

NIURKA JOSEFAS, kunigas.
Utenos aps., Užpaliai. Išdavė fiktyvius dokumentus Morkui Šreiberiui ir Elenai Šreiberienei. Jie slapstėsi gyd. V. Žakavičiaus šeimos namuose.

OBREMSKIJ JUZEF, kunigas.
Vilniaus aps., Turgeliai. Išrašydavo žydams fiktyvius gimimo metrikus.

PACEVIČIUS BOLESLOVAS, kapelionas.
Mažeikių aps., Vieکشniai. Padėjo žydams gauti fiktyvius dokumentus ir rasdavo jiems prieglobstį ūkininkų namuose.

PAUKŠTYS BRONISLAVAS, kunigas.
Kaunas. Išgelbėjo 25 žmones, tarp jų Rachelę Rosencveigaitę, Avramą Golubą su šeima, gyd. Taftą, adv. Nechumą Levitaną, Grodzenskaitę, Kisenickają, Kapitą (vardai tikslinami). (JV) (ŽGK)

PAULAUSKAS VENCESLAVAS, kunigas.
Telšiai. Padėjo išsigelbėti Koganienei (vardas tikslinamas).

PAVLOVIČIUS MICHAILAS, popas.
Kaunas. Cerkvėje ragino tikinčiuosius gelbėti stotyje tiesiog iš vagonų perdavinėjamus vaikus.

PERESVIAT-SOLTAN LUCJAN, kunigas.
Vilnius. Padėjo gelbėti iš geto pabėgusius žydus.

PETRAITIS JONAS, kunigas.
Raseinių aps., Viduklė. Gelbėjo žydų vaikus.

PETRAITIS PRANCIŠKUS, kunigas.
Kaunas. Gelbėjo žydus, padėdavo gauti fiktyvius dokumentus.

PETRONIS (vardas tikslinamas), kunigas.
Telšiai. Apkrikštijo žydes Rožę Karpuch, Tairbą Šnaidę, Liubą Šeraitę ir Chają Šerienę.

PILIPAITIS JOSEFAS, kunigas.
Kauno aps., Paežerėliai. Klebonijoje slėpė mažametę žydaitę (vardas ir pavardė tikslinami).

POLONSKIS VLADISLOVAS, kunigas.
Marijampolės aps. Nuo 1943 m. – Kalvarijos

parapijos klebonas. Slėpė gyd. Samuilą Sauchotą, tris žydų šeimas – 8 žmones (vardai ir pavardės tikslinami). Pavojingiausiai atvejais slėpdavo žydus vienuolyne.

POŽĖLA VLADAS, kunigas.

Šiauliai. Gelbėjo Benjaminą Fuksį, Chają Levi-
ną, Fanią Aleksandravičienę, Basią Javnaitę.
(JV) (ŽGK)

PRIALGAUSKIS KAZIMIERAS, kunigas.

Telšiai. Gelbėjo gyd. Kaplano ir Blato šeimas (vardai tikslinami). Už antisovietinę veiklą suimtas ir nuteistas 10 metų, ištremtas į Archan-
gelsko sritį. (ŽGK)

PUKYS PAULIS, kunigas.

Telšių aps., Plungė. Vienuolių kapucinų pade-
damas slėpė Levtinaitę (vardas tikslinamas).

PUKYS RAPOLAS, kunigas.

Kaunas. Parūpindavo fiktyvius gimimo metri-
kus, kuriais remiantis buvo sudaromi netikri
dokumentai ir žydai lengviau galėdavo apsi-
gyventi lietuvių šeimose provincijoje. Gelbėjo
Simoną Kaplaną su žmona, Firą Kuprie ir kt.

PULEIKIS KAZIMIERAS, kunigas.

Už pagalbą žydams žuvo IX forte.

PUZONAS LIUDAS, kunigas.

Vilniaus aps., Čiobiškis. Padėjo gelbstint Es-
terą Elinaitę. Kunigas buvo ištremtas į Sibirą.

RAČKAUSKAS STANISLOVAS, kunigas.

Kauno aps., Kalvarija. Padėjo žydams maistu,
medikamentais, išrašydavo fiktyvius gimimo
metrikus.

RADŽIUS TADEUŠAS, kunigas.

Šiaulių aps., Žeimelis. Padėjo parapijiečiams
gelbėti žydus.

RAJUNCAITĖ OLIMPIJA, vienuolė.

Panevėžio aps., Dievo Apvaizdos seserų kon-

gregacija. Išgelbėjo mažametę Rivą Šlapobers-
kają. (ŽGK)

RAMANAUSKAS PRANCIŠKUS, vyskupas.

Telšiai. Slėpė jauną žydaite (vardas ir pavardė
tikslinami). Sovietų valdžios buvo represuotas.

RAUDA PETRAS, kunigas.

Zarasai. Padėjo gelbėti Aleksandrą Šinderį.
Berniukas liko gyvas.

RAUDUVĖ PETRAS, kunigas.

Zarasų aps. Padėjo gelbėti žydus.

RAZMINAS KLEMENSAS, kunigas.

Vilnius. Padėjo Šifrai Grodnikaitei.

REINYS MEČISLOVAS, vyskupas.

Kaunas. Pamokslų metu ragino tikinčiuosius
gelbėti žydus. Sovietų valdžios buvo repre-
suotas.

RIAUBA JURGIS, kunigas.

Vilkaviškio aps., Bartninkai. Išrašydavo žy-
dams fiktyvius gimimo metrikus, kuriuose bu-
vo pažymėta, kad asmuo yra katalikų tikybos.
Taip daugeliui pavyko išvengti sušaudymo.

RIMŠAITĖ ROZALIJA, vienuolė.

Kaunas, Benediktinių vienuolynas. Išgelbėjo
Esterą Elinaitę, dabar žymią smuikininkę, gy-
venančią Šveicarijoje. (ŽGK)

RUSTEIKAITĖ MARIJA, vienuolė.

Šiaulių aps., Vaiguva. Slėpė 15 žydų. Tarp jų
buvo Klibanskiai: Samuilas – septynerių me-
tų, dvynukai Abraomas ir Asafas – šešerių,
Mijasnikai: Dvoira, Fruma ir Liuba, Eta Gav-
ranska, Polina Fromanienė ir jos duktė Sula-
mita. Visi liko gyvi. (JV) (ŽGK)

SIELEVIČ JAN, kunigas.

Trakų aps., Varnėnų k. Slėpė žydus (vardai ir
pavardės tikslinami).

SIMAITIS ANTANAS, prelatas.
Kretingos aps., Salantai. Gelbėjo Basią Abel-
manaitę-Jankelovičienę ir Rapolą Veržbolauską.

SKELTYS ANTANAS, kunigas.
Raseinių aps., Raudonė. Slėpė Icchoką Merą,
Raseinių žydus Šterną ir Šternaitę, J. Bikliną
iš Kauno, du mažamečius berniukus iš Sintau-
tų miestelio, Milchelmą, Glinską. (ŽGK)

SKURSKIS NORBERTAS, kunigas.
Vilnius. Padėjo Irenai Veisaitei.

SPUDAS IGNACIJUS, kunigas.
Telšių aps., Gintališkės. Iki karo pabaigos slė-
pė Sarą Grosmanaitę-Raf.

STAKAUSKAS JUOZAS, kunigas.
Vilnius. Kartu su vienuole Marija Mikulska ir
mokytoju Vladu Žemaičiu išgelbėjo dvylika
žmonių, juos slėpė Valstybinio archyvo patal-
pose. Tai – gyd. A. Libo su žmona Vera, Gri-
gorijus ir Lėja Jašiunskiai, dešimtmetis berniu-
kas Samuelis Bakas su motina, J. Jaffe su žmo-
na Sofija ir seserimi Fira, Mirjam Rolnikaitė,
E. Kantoravičienė, Jokūbas Žirnauskas. Visi iš-
liko gyvi. (JV) (ŽGK)

STANKEVIČIUS JUOZAS, kunigas.
Kaunas. Padėjo gelbėti Eleną Bermanaitę. Nu-
siuntė ją pas Pažaislio vienuoles, vėliau pas ku-
nigą Leoną Pranciškų į Garliavą, kuris 1943 m.
merginą apgyvendino A. ir M. Dagilių šeimoje.
Iš ten E. Bermanaitė išėjo į partizanų būrį ir žuvo.

STASIULIS JONAS, kunigas.
Telšių aps. Atidavė mirusios Zuzanos Skuo-
daitės gimimo liudijimą Rachilei Jaminaitei. Ji
išliko gyva.

STAŠEVIČIUS JONAS, kunigas.
Šiaulių aps., Šaukėnai. Gelbėjo Basią Javnai-
tę. Kilus pavojui ją apgyvendino Račkauskių
šeimoje Pavainiškės kaime.

STAUGAITIS JUSTINAS, vyskupas.
Telšiai. Slėpė Volpertienę (vardas tikslinamas).

STEPONAVIČIUS IZIDORIUS, vargoni-
ninkas.
Vilniaus aps., Giedraičiai. Slėpė Meri Bender.

SVIRKOVSKIJ ROMUALD, kunigas.
Vilnius. Žuvo gelbėdamas žydus.

ŠAPOKA LEONAS, vikaras.
Telšių aps., Pavandenė. Atvežė į savo brolio
Valentino Šapokos ūkį Antakalnių kaime 18 m.
amžiaus vaikiną žydą (vardas ir pavardė tiksli-
nami). Čia jis išbuvo iki karo pabaigos.

ŠEREIVA JUOZAPAS, kunigas.
Kauno aps., Upninkai. Klebonijoje slėpė trijų
asmenų šeimą (vardai ir pavardė tikslinami).

ŠEŠKEVIČIUS VINCENTAS, kunigas.
Alytaus aps., Simnas. Lankė ir šelpė maistu
žandarmerijos sulaikytus ir įkalintus miestelio
žydus.

ŠYMKEVIČ (ŠIMČUKEVIČ?) VITOLD, ku-
nigas.
Vilniaus aps., Rukainiai. Išrašydavo žydams
fiktyvius gimimo liudijimus.

ŠOVYS KLEMENSAS, kunigas.
Kauno aps., Seredžius. Norėdamas išgelbėti
pakrikštijo keturių asmenų žydo Evenus šei-
mą (vardai tikslinami).

ŠNIUKŠTA PRANCIŠKUS, kunigas.
Kauno aps., Paštuva. Pakrikštijo žydaitę iš
Kelmės Teresės vardu. Vėliau ji buvo paslėp-
ta Vaclovo Tamoševičiaus ūkyje.

ŠTARK ADAM, kunigas.
Vilniaus aps. Žuvo gelbėdamas žydus.

ŠVOGŽLYS NIKODEMAS-MILŽINAS, ku-
nigas.
Trakų aps., Onuškis. Gelbėjo gyd. Motiejų Ko-
valskį iš Onušio, žydaitę Verutę, kurią jam at-
vežė Vytautavos bažnyčios kunigas Leonas
Jokūbauskas. Merginai buvo gautas fiktyvus
pasas ir rastas prieglobstis Vilniuje.

TAMOŠEVIČIUS VACLOVAS, kunigas.

Kauno aps., Paštuva. Už žydų slėpimą ir fiktyvių gimimo metrikų išrašymą buvo gestapo suimtas ir pasodintas į Ukmergės kalėjimą. Slėpė merginą iš Kelmės (vaistininko dukrą), kur ją pakrikštijo Teresės vardu vikaras Pranciškus Šniukšta. 1946 m. kun. V. Tamoševičius ištremtas į Sibirą.

TAMULAITIS STANISLOVAS, kunigas.

Kaunas. Išgelbėjo Nechumą Levitaną, jo žmoną Adą ir sūnų Ruveną.

TAŠKŪNAS VLADAS, kunigas.

Telšių aps., Alsėdžiai. Pamokslų metu tarp tikinčiųjų skleidė antifašistinę agitaciją. Už pamokslus buvo pašalintas iš klebono pareigų.

TOMAŠAUSKAS LEONARDAS, kunigas.

Panevėžio aps., Šeduva. Už žydaitės Sachovaitės (vardas tikslinamas) iš Prienų pakrikštijimą buvo suimtas ir nuteistas kalėti 2,5 metų.

URBELIS STANISLOVAS, kunigas.

Telšių aps., Nerimdaičiai. Savo namuose slėpė Motiejų (Motelį?) Valančiauską iš Telšių.

VAIČIŪNAS JUOZAS, kunigas.

Vilnius. Padėjo gelbėti žydus.

VAIŠNORAS JONAS, kunigas.

Trakų aps., Semeliškės. Slėpė žydus.

VAITIEKŪNAS ANTANAS, kunigas.

Šiaulių aps., Lauksodis. Slėpė penkerių metų amžiaus Joselį Šulgaferį, Žeimelio miestelio vaistininko sūnų. Visiems buvo aiškinama, kad vaikas paimtas iš prieglaudos. Jam buvo išrašytas fiktyvus gimimo liudijimas.

VAITKUS MICHAELIS, kunigas.

Kaunas. Krikštijo žydų vaikus.

VALAITIS JONAS, kunigas.

Marijampolės aps., Prienai. Padėjo parapijiečiams gelbėti žydus.

VALIUKĖNAS STASYS, kunigas.

Vilnius. Gelbėjo Miros Bordonaitės gimines (vardai ir pavardės tikslinami).

VĖLUTIS MOTIEJUS, kunigas.

Telšių aps., Seda. Gelbėjo gyd. Samuilą Sauchotą.

VEMBRĖ MYKOLAS, kunigas.

Panevėžio aps., Sidabravas. Padėjo gelbėti žydus.

VILKICKAS KAZIMIERAS, kunigas.

Telšių aps., Kaunatava. Slėpė šešiolikmetę Taosią Zyvaitę.

VILKOVSKIJ STANISLAV, kunigas.

Vilniaus aps., N. Vilnia. Padėjo gelbėti žydus.

ZAKARAUSKAS VENCESLAVAS, kunigas.

Kaunas. Slėpė gyd. Zyvą (vardas tikslinamas).

ŽELVYS ANTANAS, kunigas.

Kaunas. Šv. Antano bažnyčios klebonas. Slėpė Efraimą Leibzoną.

ŽEMAITIS JONAS, kunigas.

Vilniaus aps., Laurų vaikų namai. Kartu su vienuole Laura Meoci gelbėjo iš geto išneštus žydų vaikus. Dalyvavo Stefanija Ladygienė. (ŽGK)

ŽEMGULYTĖ BONITA, vienuolė.

Tauragės aps., Švėkšna. Slėpė ir globojo žydus.

ŽILYS (vardas tikslinamas), kunigas.

Trakų aps., Žilėnai. Padėjo gelbėti žydus.

ŽVINKLYS Juozapas, kunigas.

Tauragės aps., Šilalė. Pakrikštijo ir slėpė dvi seseris Grosmanaites, seseris Mileraites (vardai tikslinami). Išgelbėjo Šerę ir Merę Vrublevskaites iš Tauragės.